

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
MƏDƏNİ İRSİN ÖYRƏNİLMƏSİNƏ
KÖMƏK İCTİMAİ BİRLİYİ

Eşqin kanı Qarabağdır!

V BEYNƏLXALQ HƏMZƏ NİGARİ SİMPOZİUMU

MATERİALLARI

2022-ci il Şuşa ilinə həsr olunur.
Quzanlı/Ağdam, 17-19 may 2022-ci il

Hazırlayanlar:

Şəhla XƏLİLLİ
Fariz XƏLİLLİ
Metin HAKVERDİOĞLU

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
MƏDƏNİ İRSİN ÖYRƏNİLMƏSİNƏ
KÖMƏK İCTİMAİ BİRLİYİ

Aşkın kânı Karabağdır!

V. ULUSLARARASI HAMZA NİGARİ SEMPOZYUMU

BİLDİRİLERİ

2022 - Şuşa yılına armağan olunur.
Guzanlı/Ağdam 17-19 Mayıs 2022

Editörler:

Şehla HALİLLİ
Fariz HALİLLİ
Metin HAKVERDİOĞLU

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
MƏDƏNİ İRSİN ÖYRƏNİLMƏSİNƏ
KÖMƏK İCTİMAİ BİRLİYİ

Garabagh is Land of Love!

5TH INTERNATIONAL HAMZA NIGARI SYMPOSIUM

PROCCEDINGS

Dedicated to the Shusha/2022 year.
Guzanli/Aghdam, 17-19 May 2022

Editors:

Shahla KHALILLI
Fariz KHALILLI
Metin HAKVERDIOGLU

Kitabın məzmunu "Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin cavabdehliyindədir, bu baxımdan kitabın məzmunu Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin mövqeyini əks etdirmir.

Kitab Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin maliyyə yardımı ilə hazırlanmışdır.

Tərcümələr Aysel Allahverdiyeva, Şölə Bayramova, Səma Alməmmədli, Naridə Qasımovanındır.

V Beynəlxalq Həmzə Nigari Simpoziumu (17-19 may 2022 - Ağdam/Quzanlı) Materialları (Hazırlayanlar: Şəhla Xəlilli, Fəriz Xəlilli, Metin Hakverdioğlu). İki cildə, I cild. Bakı: im.print, 2022, 452 səh.

17-19 may 2022-ci ildə Ağdam rayonunun Quzanlı qəsəbəsində Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin maliyyə yardımı, "Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Türkiyə Cümhuriyyəti Amasiya Universiteti və Ağdam Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə 2022-ci il "Şuşa İli"nə həsr edilən Beşinci Beynəlxalq Həmzə Nigari Simpoziumu keçirilib. Simpoziumda çıxış edən alim və tədqiqatçıların məqalələri bu kitabda toplanıb və nəşr edilib.

Üz qabığındakı rəsmi müəllifi Gülqədəm Nağıyevadır.

Dizayner: İntiqam Məhəmmədli
Fotoqraf: Anar Həbibov

© "Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi

ISBN: 978-9952-8412-2-0

MÜNDƏRİCAT

<i>Qarani adı ilə bağlı tarixi abidələr</i>	114
<i>Prof.Dr. Tahirə MƏMMƏD - AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu Natəvanın poeziyasında gül-çiçəyin təsəvvüfi semantikasi doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.124</i>	124
<i>Dos.Dr. Kəmalə PƏNAHOVA - Bakı Dövlət Universiteti Dos.Dr. Gülnarə SƏFƏROVA - Azərbaycan Tibb Universiteti Orta əsr qərb fəlsəfəsi və mistisizm</i>	129
<i>Tahirə ƏLİYEVƏ - AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu Təsəvvüf elminin Avropada tədqiqi tarixi (A.D.Knişin araşdırmaları əsasında)</i>	138
<i>Aysel ACALOVA - AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu Kamal Ümmi "Divan" ında peyğəmbərlərin vəsfi doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.143</i>	143
<i>Dos.Dr. Lamiyə RƏHİMOVA - AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycan və Türkiyə arasındakı əlyazma əlaqələri doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.149</i>	149
<i>Dos.Dr. Şahla MUSAEVA - NASA, Institute of Philosophy and Sociology Majid İSKANDAROV - Alumni of Baku Engineering University Great Silk Road: The Culture of Connection of the Turkic Peoples and Contribution to the Civilizations</i>	155
<i>Dos.Dr. Mətanət ŞƏKİXANOVA - AMEA Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutu Cədidçiliyin Volqaətrafi və Orta Asiyada Yəsəviyyə üzərində intişarı</i>	163
<i>Dr. Aygün YUSUBOVA - AMEA Akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutu Klassik türk şairi Şeyxi və "Xosrov və Şirin" əsəri</i>	168
<i>Dos.Dr. Aynur HACIQƏDİRLİ - AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu XVIII əsrin I rübündə Osmanlı dövləti və çar Rusiyasının xarici siyasətində Qafqaz doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.177</i>	177
<i>Sevda MURADOVA - AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu Əbdülğəni Nuxəvi kolleksiyasından Əhməd bin Məhəmməd Qüdurinin "Müxtəsər Əl-Qüdiri" əsəri</i>	185
<i>Aygün QULİYEVƏ - AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi Şeyx Şaban piri və onun saxtalaşdırılmış tarixi</i>	191
<i>Prof.Dr. Şikar QASIMOV - Azərbaycan Texniki Universiteti Qarabağın erməni təcavüzündən qorunmasında Xosrov bəy Sultanovun xidmətləri doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.199</i>	199
<i>Dos.Dr. Həbibə ƏLİYEVƏ - AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi Dr. Günel SEYİDƏHMƏDLİ - Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti Ağdamda "İmarət" kompleksinin epigrafi və qəbirüstü abidələri doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.216</i>	216

NATƏVANIN POEZİYASINDA GÜL-ÇİÇƏYİN TƏSƏVVÜFİ SEMANTİKASI

Mystical Semantics of Flower in Natavan's Poetry

Prof.Dr. Tahirə Məmməd

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu

doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.124.

Xülasə

Xurşidbanu Natəvanın musiqililiyi, cəzbedici, düşündürücü, orijinal təsvir və ifadə vasitələri ilə maraq doğuran şeirləri ilk növbədə kədərli, nisgilli ovqatı ilə diqqət cəlb etmiş və bunun səbəbi tədqiqatlarda, əsasən, şairənin şəxsi həyatında, Qarabağda yaşadığı itkilərlə əlaqələndirilmişdir. Şairənin üzləşdiyi müsibətlər, sözsüz ki, onun ovqatına və yaradıcılığına təsirsiz ötüşməmişdir. Natəvanın şeirləri dərdlə bərabər həm də tükənməz eşq, enerji qaynağıdır. Bu ikiliyin vəhdəti təsəvvüfi situasiya və yaşantılarda ifadəsini tapır. Həmin situasiya və yaşantılar Natəvanın şeirlərində rəmzləşən daxili məzmun qatı və şeirlərinin arxitektônicasında zikrvari dövrəvilik yaradan poetik fiqurlarla üzə çıxır.

Şeirlərini təsəvvüfə bağlayan və onlara çoxqatlı məzmun verən elementlər sistemində gül və çiçəklərin xüsusi yeri var. Natəvan öz ruh aləmini ifadə etmək üçün yaradıcılığında gül, qərənfil, bənövşə, süsən, lələdən ornament kimi istifadə etmişdir.

Açar sözlər: Natəvan, gül, lələ, bənövşə, təsəvvüf, kədər, eşq

Abstract

Khurshidbanu Natavan's poetry, for its musicality, captivating, thought-provoking, and unique ways of description and expression, first of all drew attention to their sorrowful, gloomy atmosphere, which was mostly related to the losses in poet's personal life in Karabakh in the researches. Of course, the misfortunes faced by the poet, had an impact on her mood and creative work. Poems by Natavan are both heartbreaking and a never-ending source of love and vitality. Mystical circumstances and experiences express the unity of this duality.

These circumstances and experiences are manifested in the layer of internal content symbolized in Natavan's poems, as well as in the architectonics of her poems with poetic symbols that create a remembrance cycle.

Flowers play a significant role in the system of components that link her poems to Mysticism and have a multi-layered content. Natavan adorned her spiritual environment by using roses, carnations, violas, irises, and tulips as a ornament.

Keywords: Natavan, flower, tulip, violas, mysticism, sorrow, love

Ayrı-ayrı xalqlarının dünyabaxışlarında qədim zamanlardan rəqəm, rəng, quş və güllərin magik gücə malik olması haqda geniş yayılmış inanclar mövcuddur.

Ədəbi mətnlərə nəzər salanda, az qala, hər bir xırda çiçəyin belə öz gerçək anlamından başqa bir də işarəviləşmiş funksiya daşdığına şahidi oluruq. Bu baxımdan

qərənfil, qızılgül, süsən, bənövşə, lalə, xrozantima kimi güllər hər biri hansısa gizli-lyyin və əlamətin ifadəçisidir.

Natəvan üçün gül aşıq və məşuqun vəhdətə olduğu gözəllikdir, sinəsi dağlı lalə ayrılığı üst-üstə qalanmış, kədər, həsrət düyünü vurulmuş qəlbə bənzədilir, qərənfil ağlıni itirmiş, pərişan aşıqdır, süsən naz, nəzakət rəmzidir, bənövşə səhralarda baharın eşqi ilə pərişanhal olan aşıq, "yahu" deyib zikr eləyən dərvişdir...

Lalə klassik Şərq poeziyasında həm bağrına od düşmüş aşıqi, həm də Allahı rəmzləşdirir. Eyni hərflərlə Allah, hilal və lalə yazıldığından o, aşıqin özündən çox onun yolunu nurlandıran məşuqu ifadə edir. Bu vəhdət Xətayinin "Dəhnamə"sinin "Bahariyyə" bölümündə açıq ifadə olunubdur:

Lalə oturur başında tacı,

Heç sərvərə yoxdur ehtiyacı.

Lalə gecələr yaxıb çırağı

Aşıq ciyərinə çəkdi dağı [Xətayi 2005, 246]

İkinci beytdə lalə, hilal və Allah arasında assosiativ əlaqə əksini tapır.

Təsəvvüfdə lalə qəlbi və qəlbə Allahın birliyini simvolizə edir. Natəvan bağrı, qəlbi ilə lalə arasında yaratdığı təşbehə həm öz dərdini bəyan edir, həm də laləni bağrına nəqş edir, qəlbi və lalə eyniyyət qazanır:

Bahar laləsi tək bağrım oldu qan, ölürəm! [Natəvan 1956, 36]

Lalənin bağlı qönçəsi ilə özünün sinəsində düyün bağlayan gizli dərdlərini müqayisə edir ki, bu da yenidir:

Nəzər qıl, qönçeyi-lalə misalı bir-biri üstən

Çəkilməmiş sinəmə, gör kim, necə daği-nəhan, sənsiz! [Natəvan 1956, 39]

Şairənin oğul həsrəti, ayrılıq və itkilərdən düşər olduğu yanğı bu misralarda aydın ifadə olunub. Lakin şeirin üslubu, anlatma tərzii ondakı başqa bir yaddaş qatının – təsəvvüfi anlamın da varlığını qəbul etməyə əsas yaradır. Ayrılıq təqdim etdiyimiz bu misra və beytin aid olduğu qəzəllər Natəvanın həyat hekayəsinə bələd olmadığı halda bütövlükdə təsəvvüfi eşq tərənnümü kimi dəyərləndirilə bilər. Bu isə təsadüfi deyil. Şairə çox güman ki, şəxsi kədərini ilahi axara yönləndirərək özündə dözümlü, dəyanət tapmışdır.

Güllərin içərisində bütün fərqli mədəniyyətlərdə özünəməxsus yeri olan qızılgül poeziyada daha geniş yayılmışdır. Mifoloji, dini və təsəvvüfi məzmunlu qızılgül, poeziyada daha çox gül adıyla bilinməkdədir.

Folklor və divan, antik yunan, Roma, hind ədəbiyyatlarında, ədəbi cərəyanlarda, fərqli ədəbiyyat və mədəniyyət tiplərinin hər birində gül işarəvi element kimi mövcuddur.

Xristianlığa görə, qızılgül işgəncə və əzabdan tökülən qanın, digər tərəfdən, müqəddəsin günahsızlığının, bakirəliyinin simvoludur. Qan və gül arasındakı yaxınlıq hələ qədim dövrdən mövcud idi: ölümcül yaralanan Adonisin qanını Afroditə iksirlə qarışdırır və ondan qan rəngində güllər yaranır; qızılgülün rəngi əvvəllər ağ imiş, Adonisi axtaran Afroditanın bədənini yaralayan tikanlardan üstünə tökülən qandan gülün rəngi qızıl rəngə [Веселовский]. Bir rəvayətə görə, qədim yunanlara qızılgül Afroditə doğularkən onun üzərində olan köpüklərdən yaranmışdır.

Romalılar qızılgülün yaranışını başqa cür əfsanələşdirir; ilahə Diana gözəl Rodontanı arxasınca düşüb, narahat edən kişilərdən qorumaq üçün onu qızılgülə, kişiləri isə onun saplağındakı tikanlara çevirir. Orta çağda isə tavana asılan qızılgül salonda

gedəcək söhbətlərin gizliliyinə işarə edirdi. Gülün altında anlamına gələn və bu gün də istifadə olunan latınca "sub rosa" terminin əslisi də bu yozuma bağlıdır [Çiçək Bakımı - Çiçək Sepeti].

Yaxın Şərqdə daha çox yayılan rəvayətə görə, məşuqu rəmləşdirən gül öz rəngini aşıqı olan bülbülün qanından almışdır. Gül ona görə dəyərlidir ki, o özündə aşıqla məşuqu birgə yaşadır; vəhdəti-vücudu əks etdirir. O, həm də İslam Peyğəmbərini simvolizə edir, iyini onun tərindən aldığı söylənilir.

Bir rəvayətə görə isə, qızılgülün əslisi cənnətdədir. O, Adəm ilə Həvvanın cənnətdən qovulmasından sonra utandığından qızarıb [Çiçək Bakımı - Çiçək Sepeti].

Yaxın Şərq ədəbiyyatının süjet və motivlərindən maksimum səviyyədə faydalanan Dante qızılgülün rənginin qırmızılığını İsanın tökülən qanı ilə əlaqələndirir; mələklər onun qanı ilə ağ, parlaq qızılgülləri boyayırlar (Веселовский). "İlahi komediya"da qızılgül həm də Məryəmin rəmzidir.

Qızılgülün gerçək varolan və ilahi eşqlə bağlılığı, bülbül və gülün vəhdəti Qərbdə Şərq ənənəsi kimi yaşamaqla çox güclü bir cazibə yaratmışdır. Qərbdə gül nə qədər cəzbedici olsa da, o Şərq gülü kimi ilahi vəhdəti ifadə etmir. Şərqin gülü bulbul ilə vəhdətdədir və eşqi təmsil edir. O eşqi ki, orada aşıq canını verib məşuquna qovuşur. Qərb ədəbiyyatına Şərq motivli gülün girişi fransızlara aid "Gülün romanı" (1277-ci ildə yazıya alınmışdır) [Çiçək Bakımı - Çiçək Sepeti] ilə başlayır. Lakin süjet yaradan gül taleyi, gül-bülbül macərası Qərb ədəbiyyatında Oskar Uayldın "Gül və bülbül"ündən [İkram 2006] sonra məşhurlaşır. Oskar Uayld əsərinin süjetini qurarkən birbaşa Füzulidən, Hafizdən bəhrələnir. Lakin hər nə qədər Şərq motivini alsada, onun həllini bir qərbli ruhu ilə reallaşdırır; sonda "aşıqı" bülbülün eşq üçün fəda etdiyi canı və "məşuqu" aşıqın onun üçün gətirdiyi gül maraqlandırmır.

Müasir dünya ədəbiyyatında gülün yeni bir sehrilə doğuşu Umberto Ekonun "Gülün adı" və Xorxe Luis Borxesin "Paraselsin qızılgülü" əsərləri ilə gerçəkləşdi.

Xorxe Luis Borxes Şərqin gül, kimyagər, ustad-şagird motivləri üzərində qurduğu "Paraselsin qızılgülü" hekayəsində qızılgül xüsusi magik element kimi təqdim olunur [Борхес 1997].

Umberto Eko gülün adını elə-belə işlətdiyini söyləyir [Eco 2016]. Lakin Ekonun bu postmodernist romanındakı dedektiv elementlər və gizlinlərin aranması əsərin adının semantik yaddaşına həm orta çağ mədəniyyətindəki gizlinliyi ("sub rosa"), həm də Şərqdə varlığın mahiyyətinə yönəlmiş vəhdəti hopdurmuşdur; bu isə mistifikasiyaya yol açmaqla romanın sehrliliyini qüvvətləndirmişdir.

Natəvan XIX əsrdə bir klassik ənənə davamcısı olmaqla gül və eşq motivinə yarıdıcılıqla yanaşaraq orijinallıq və yenilik göstərir. Füzuliyə böyük rəğbət bəsləyən Natəvan şeirlərində gül-bülbül münasibətlərini özünəməxsus tərzdə ifadə etmişdir. Natəvanda gülün gözəlliyi və parlaqlığı onun uğrunda canından keçən bulbul-süz mümkün deyil; gül açılması üçün bülbülü gözləyir, bülbülə eşqdən aqlını itirib sinəsini tikana çıxır...

İstər Füzulidə, istər Hafizdə, istər Oskar Uayldada gül bülbülün qanını töküüb. Gül hər nə qədər məşuq olsa da o qan tökmədə, bir qədər günahkar təsiri bağışlayır.

Natəvanda gül bulbul qanı ilə gözəllik tapır və o gəlib çatmadan açmır, gül bülbülün qanından can alır, ikisinin vəhdətindədir gözəllik:

Cahanda zərrə qədər olmaz, ey könül, xəndan,

Ki, xuni-bülbül əgər olmasa qəzası gülün [Natəvan 1956, 15].

Gülün bülbül həsrəti, məşuqun aşiq hicranı gül-bülbül eşqinə qadın münasibətinin şüuraltı sızmasının da nəticəsidir. Qəzəlin sonunda özünü güllə eyniləşdirən şair aşiqi olduğu gül qədər eşqdən rəng ala bilmədiyini bildirir:

Tutardı, xuni-cigərdən olaydı gər sirab,

Günəş tək hər tərəfi, Natəvan, ziyası gülün [Natəvan 1956, 15]

Natəvanın şeirlərinə gül ya məşuq kimi təqdim olunur, ya da gözəlliyi, təzəliyi bildirən bənzətmə kimi verilir.

Şairə gül aşıqliyini həm də ana-oğul sevgisində istifadə edir. Vaxtsız itirdiyi oğlu Mirabbasın və ayrılığına məcbur olduğu Mehdiqulunun həsrətindən şeirlər yazanda balalarını gülə, özünü isə fəğan çəkən bülbülə oxşadır. Oğlu Mirabbasın ölümünə həsr etdiyi "əfsus" rədifli qəzəlində yazır:

Keçibdi mövsimi-gül, getdi novbahar, əfsus!

Qalıbdı bülbülü-biçarə xarü-zar, əfsus!

Riyazü-izzü şərafətdə bir gül açmışdı,

Qopardı ol gülü gülçini-rüzgar, əfsus!

O gül ki, qibtə edərdi ona behişt-i-çəmən

Tutubdu indi yer altında o, qərar, əfsus! [Natəvan 1956, 57]

Natəvanın qərənfilə yazdığı şeirində də güldə olduğu kimi vəhdət halı tərənnüm edilir; o, həm aşıqın, həm də məşuqun əhvalını əks etdirir. Şeirdə qərənfil bir tərəfdən ağılı itirmiş, pərişan aşiqdir:

Səni gülşən ara aşuftə gördüm,

Yəqin bildim tutub sevda, qərənfil! [Natəvan 1956, 44]

Başqa bir tərəfdənsə üzü hicablı gözəldir:

Üzündən pərdeyi-nazın kənar et!

Unutma aşiqi, haşa, qərənfil! [Natəvan 1956, 44]

Yenə də aşiq münasibətinin içində bir qadın həssaslığı, qadın hissələrinin məhrəmliyi, məşuqa doğmalığı iltifatı duyulur, eyni zamanda, aşiq və məşuq eyni semantik fiqurda təqdim olunur.

Natəvanın şeir həsr etdiyi güllərdən biri də süsəndir. Klassik poeziyada süsən əsasən qılınc, xəncər, gözəlin kirpiyi, nazı ilə əlaqələndirilmişdir. Şeirdə Natəvan süsənin naz və nəzakətini önə çəkib çiçəyi vəsf edir, nazlandırır, əzizləyir, onu yaşatmaq, bağa girən bağbanlardan qorumaq üçün şəklini çəkir, eyni zamanda həm rəsmi, həm də çiçəyi əzizləyir. Şekli də "lütfi-təb ilə", şeir yazdığı kimi çəkdiyini bildirir:

Bu qədər lütfü nəzakət kim sənin hüsnündədir,

Lütfi-təb ilə səni ol Natəvan çəkmiş məgər? [Natəvan 1956, 19]

Divan ədəbiyyatının, eləcə də təsəvvüf poeziyasının əsas çiçəklərindən biri bənövşədir. Klassik türk şeiri üzərində aparılan araşdırmalarda bənövşənin əsasən "Mecnûn, Ferhâd, âbid, mürîd, âbdâl, secde eden kimse, namaz kılan kimse, günâhkâr, suçlu, sarhoş, mestâne, yaşlı kimse, serefgende, gedâ, kul, hizmetçi, dîvâne, pervâne, uğru, güzel, sevgili, hindû-beçe, dilâver, delikanlı, utanmış kimse, 'attâr, cirit oyuncusu" (Bayram 2007, 215) kimi mənalarda işlənilməsi qeyd olunur. Ədəbiyyat tariximizdə bənövşədən bəhs edərkən ilk növbədə Qurbaninin bu çiçəyi iki cahanı birləşdirən element kimi təqdim etdiyi məşhur şeir yada düşür:

"Mələklərmi dərmış, Göydən gətirmış

Heç yerdə görmədim düz bənövşəni"

Bu şeirdə bənövşə göydən gəlib göylərin ayrılığını çəkən, qürbətdə qalan, eşqdən, həsrətdən boynu əyri bitən aşiq, eyni zamanda, real anlamda gözəlin tər buxağına bəzək verən cazibədar çiçəkdir.

Türk divan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Qaramanlı Nizaminin gözündə isə bənövşə ayrılıqdan beli bükülən, alnını yerə qoyub, qulluq məqamına çatan aşiqdir: Xəttin qəmiylə qəddi büküldü mənəkşenin

Görməzmişən ki başı ayağındadır dəxi [Pala 2005, 305]

Natəvana görə isə fələk rənginə bənəyə bənövşə səhralarda baharın eşqi ilə pərişanhal olan aşiq, "yahu" deyib zikr eləyən dərvişdir:

Neçün gülşənlərin tərkin qılıbsan?

Düşübsən çöllərə dilcu, bənövşə!

Belə qəddin bükülmüş, pirlər tək,

Deyirsən sübhü-şam yahu, bənövşə! [Natəvan 1956, 45]

Natəvanın şeirlərindən seçib təqdim etdiyimiz beytlərdən də görüldüyü kimi, o həm təsəvvüf poeziyasının üslubi xüsusiyyətlərindən istifadə etmiş, həm də öz dünyəvi kədərini ilahi eşq və kədərlə birləşdirib dövrünün gərdisindən aldığı yaralara qarşı dözm, dəyanət göstərmişdir. O, bir divan şairi kimi duyğu və düşüncələrini sadə dillə yox, təsəvvüf poeziyasının semantik zənginliklərindən istifadə edərək çatdırır. Şairənin poetik dili onun daxili dünyasından kənar qalan zahiri çalar deyil; içindəki fərdi kədərini ilahi hüzn və ayrılıq hicranında əritmək yaşantısının bədii ifadəsidir.

Ədəbiyyat:

İkram 2006

Çinar İkram. Aşkın Felsefesi: Gül ile Bülbül // Eğitışim Dergisi. Say: 11. Mart 2006

Çiçək Bakımı - Çiçək Sepeti

Çiçək Bakımı - Çiçək Sepeti . [www.ciceksepeti.com/cicek-bakimi..\(int,1\)](http://www.ciceksepeti.com/cicek-bakimi..(int,1))

Pala 2005

İskender Pala. Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. İstanbul, Kapı Yayınları, 2005.

Eco

Umberto Eco - Gülün adı - Kitabxana.Net <http://kitabxana.net/files/books/file>

Xətayi 2005

Şah İsmayıl Xətayi. Əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb

Борхес 1997

Хорхе Луис Борхес. Роза Парацельса - Lib.ru http://lib.ru/BORHES/rose_par 21 iyun, 1997.

Natəvan 1956

Xurşid Banu Natəvan. Əsərləri. Bakı: Azərnəşr.

Веселовский

Веселовский А.Н.. Из поэтики розы // dugward.ru/library/.../veselovskiy_alexandr_jz_poetiki_rozy.html

Bayram 2007

Yavuz Bayram. Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili:Çiçekler // Turkish Studies Volume 2007, 2/4, 209-218

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
AZƏRBAYCANIN Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
KONKRET İCRAAT BİRLİYİ

Eşqin kanı Qarabağdır!

V BEYNƏLXALQ HƏMZƏ NİGARİ SİMPOZİUMU

MATERİALLARI

2022-ci il Şuşa ilinə həsr olunur.
Quzanlı/Ağdam, 17-19 may 2022-ci il

Hazırlayanlar:

Şəhla XƏLİLLİ
Fəriz XƏLİLLİ
Metin HAKVERDİOĞLU